

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐՈՒ ԻՄԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

ԽԱԶԱԽՆԵՐՈՒ ՀԻՔԵԱԹՆԵՐԻՆ

ԾԱՆՈԹ.— Խաղախները խորապէս կապուած են իրենց աւանդութեանց եւ սովորութեանց եւ կը հաւատան ճակտի գիշերն: Գիշ մըն ալ համակուած են մեղամաղձիկ տրամադրութեամբ: Թէեւ ցեղով եւ կրօնով խառնուած՝ Ռուսերուն հետ, անոնք բաղդատաբար ինքնուրոյն կեանք մը ապրած են եւ պահած իրենց Ժողովրդային բանահիւսութիւնը, այնքան վայրի եւ միամիտ:

41-ՐԴ ԵՂՐՕՐ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

Կար ու չկար ծեր մարդ մը որ քառասունմէկ որդիներ ունէր: Երբ իր մահուան ժամերը մօտեցան, իր ամբողջ ունեցածը բաժնեց որդիներուն եւ, քառասունէն իւրաքանչիւրին տուաւ ձի մը, բայց երբ կարգը եկաւ քառասունմէկերորդին, տեսաւ որ ա՛լ ձի չէ մնացած: Ուստի քառասունմէկերորդը ստիպուեցաւ գոհանալ քուռակով մը:

Երբ իրենց հայրը մեռաւ, եղբայրները ըսին իրարու.

— Երթանք Ուրբաթին եւ կարգուինք:

Բայց երէց եղբայրը ըսաւ.

— Ոչ. Ուրբաթը միայն քառասուն աղջիկ ունի. այնպէս որ մեզմէ մէկը առանց հարսի պիտի մնայ:

Այն ատեն երէց եղբայրը ըսաւ.

— Ուրեմն Չորեքշաբթին երթանք: Չորեքշաբթին քառասուն եւ մէկ աղջիկ ունի, հետեւաբար ամէնքս ալ կրնանք հարս առնել:

Ուստի դացին եւ ընտրեցին իրենց հարսնուհիները: Երէց եղբայրը առաւ ամէնէն մեծ քոյրը, իսկ կրտսերը՝ ամէնէն պզտիկը, մինչեւ որ ամէնքն ալ հարս-փեսայ եղան: Եւ ամենափոքր եղբայրը ըսաւ. — Ես պիտի առնեմ սա պտրլիկ աղջիկը որ նստած է անկիւնի վառարանին վրայ եւ աղուոր թաշկինակ մը ունի ձեռքին մէջ:

Յետոյ բոլորը մէկ խմբին բաժակները լիք լիք, սակարկութիւնը կնքելու համար, եւ քառասունմէկ փեսաներն ու քառասունմէկ հարսերը պառկեցան քով քովի, քնանալու համար: Բայց ամենափոքր եղբայրն ըսաւ. — «Ես իմ քուռակս սենեակ պիտի բերեմ»:

Ու ներս բերաւ քուռակը, եւ յետոյ գնաց իր ննջասենեակը եւ ինքն ալ պառկեցաւ, քնանալու համար: Իր հարսը պառկած էր քովիկը, թաշկինակը ձեռքին մէջ: Տղան շատ հաւնեցաւ թաշկինակին, աղաչեց, պաղատեցաւ, ոտքը ձեռքը ինկաւ, մինչեւ որ աղջիկը իրեն տուաւ զայն:

Շատ չանցած, Չորեքշաբթին կարծելով թէ բոլորն ալ քնացած են, ելաւ բակը դնաց, իր թուրը սրելու համար:

Այն ատեն քուտակը ըսաւ.

— Սիրելի տէրս, հոս եկուր, հոս եկուր:

Տղան եկաւ եւ քուտակը ըսաւ.

— Քնացող քառասուն փեսաներուն գիշերնոցները հանէ եւ դիր քնացող քառասուն հարսներուն վրայ, իսկ հարսներուն գիշերնոցները դիր փեսաներուն վրայ, որովհետեւ մեծ փորձանք մը պիտի պատահի:

Տղան այդպէս ալ ըրաւ:

Երբ Չորեքշաբթի սրեց իր սուրը, սենեակ մտաւ եւ սկսաւ շոշափել փեսաներու գիշերնոցներուն թանձր օձիքները եւ ուղղակի կտրեց քառասուն գլուխները վրնոցներուն վերէն: Յետոյ առաւ տաւրաւ իր քառասունմէկ աղջիկներուն գլուխները (չէ՞ որ հարսները հագած էին իրենց փեսաներուն գիշերանոցները), եւ փռուեցաւ քնանալու համար:

Այն ատեն քուտակը ըսաւ.

— Հայրի՛կ, հայրի՛կ, արթնցո՛ւր փեսաները եւ ելլենք երթանք:

Տղան արթնցուց փեսաները եւ նախ անոնք ճամբեց, իսկ ինք ետեւէն ճամբայ ինկաւ քուտակին վրայ: Եւ ձիերը քշեցին ու քշեցին: Վերջապէս քուտակը ըսաւ իր տիրոջ.

— Ետեւդ նայէ եւ տես թէ Չորեքշաբթին կը հետապնդէ՞ մեզ:

— Այո՛, աղբարիկ, Չորեքշաբթին կը հետապնդէ մեզ:

— Ուրեմն շարժէ թաշկինակը, ըսաւ քուտակը:

Տղան շարժեց թաշկինակը, եւ անմիջապէս անծայրածիր ծով մը բացուեցաւ իրենց և հալածողին միջեւ: Յետոյ ձիերը քշեցին ու քշեցին, մինչեւ որ քուտակը նորէն ըսաւ տղուն.

— Ետեւդ նայէ եւ տես թէ Չորեքշաբթին դեռ կը հետապնդէ՞ մեզ:

Տղան բոլորտիքը նայեցաւ եւ պատասխանեց.

— Այո՛, աղբարիկ, դեռ կը հետապնդէ մեզ:

— Թաշկինակդ դէպի ձախ շարժէ, ըսաւ քուտակը:

Տղան դէպի ձախ շարժեց թաշկինակը եւ անմիջապէս իրենց եւ հալածողին միջեւ բացուեցաւ անտառ մը այնքան խիտ որ նոյն իսկ մուկ մը չէր կրնար սղծիլ: Յետոյ քշեցին ու քշեցին, մինչեւ որ քուտակը նորէն ըսաւ.

— Ետեւդ նայէ եւ տես թէ Չորեքշաբթին դեռ կը հետապնդէ՞:

Տղան ետեւը նայեցաւ եւ տեսաւ որ իրաւ իրաւ Չորեքշաբթին կը վազէ իրենց ետեւէն եւ շատ հեռու չէր երկուքէն ալ:

— Շարժէ՛ թաշկինակդ, ըսաւ քուտակը:

Տղան շարժեց թաշկինակը եւ անմիջապէս սեպ, ամենհի լեռ մը բացուեցաւ իրենց միջեւ:

Փեսաները քչեցին ու քչեցին, մինչեւ որ քուռակը նորէն ըսաւ.

— Ետեւէ նայէ. Զորեքշաբթին դեռ կը հալածէ՞ մեզ:

Տղան ետեւը նայեցաւ եւ ըսաւ.

— Ո՛չ, այլեւս չերեւար:

Նորէն քչեցին ու քչեցին եւ արդէն շատ հեռու չէին տունէն: Այն ատեն կրտսեր եղբայրը ըսաւ.

— Դուք հիմա տուն գացէք, իսկ ես պիտի երթամ հարսնացու մը փնտռելու:

Եւ ճամբայ ինկաւ. քչեց ու քչեց մինչեւ որ հասաւ տեղ մը ուր դետին ինկած էր Զար Թռչունին մէկ փետուրը: «Օ՛, առ ի՛նչ աղուոր բան է որ դո՞ւայ»: Բայց քուռակը ըսաւ իրեն.

— Մի վերցնէր այդ փետուրը, որովհետեւ թէ՛ չարիք պիտի բերէ քեզի, թէ՛ բարիք:

Բայց իր տէրը պատասխանեց.

— Ի՞նչ, խենդ պէտք է ըլլամ որ չվերցնեմ ասոր պէս փետուր մը:

Այս ըսելով ետ դարձաւ եւ գետնէն վերցուց փետուրը: Յետոյ քչեց ու քչեց մինչեւ որ հասաւ կաւէ շինուած խրճիթ մը: Ներս մտաւ կաւէ խրճիթէն, ուր նստած էր պառաւ մը: «Գիշեր մը պառկելու տեղ տուր ինծի, մեծ մայրիկ», ըսաւ:

— Ոչ անկողին ունիմ, ոչ ալ լոյս, ըսաւ պառաւը:

Բայց եւ այնպէս տղան խրճիթէն ներս մտաւ եւ փետուրը դրաւ պատուհանին անկիւնը, եւ ահա լուսաւորուեցաւ ամբողջ խրճիթը:

Տղան դնաց պառկելու: Բայց պառաւը շունչը առաւ ծարին քով եւ ըսաւ անոր.

— Մարդ մը եկաւ տունս, տեսակ մը փետուր դրաւ պատուհանին սեմին վրայ, փետուրը կը շողայ կրակի պէս:

Այն ատեն ծարը գուշակեց թէ Զար Թռչունին փետուրն է, եւ ըսաւ իր զինուորներուն.

— Գացէք հոս բերէք այդ մարդը:

Գացին բերին տղան, եւ ծարը ըսաւ անոր.

— Կուգե՞ս ծառայել ինծի:

— Այո՛, պատասխանեց տղան, բայց պէտք է ինծի տաք ձեր բոլոր բանալիները:

Ծարը յանձնեց բոլոր բանալիները, ինչպէս եւ հիւղակ մը՝ հոն բնակելու համար:

Օր մը ծարը հրամայեց իր սպասաւորներուն, — Տաշտ մը կաթ եռացուցէք ինծի համար: Հի՛մա, անմիջապէս:

Սպասաւորները եռացուցին կաթը: Այն ատեն ծարը հանեց ոսկի մատնին եւ ըսաւ տղուն.

— Դուն դո՞ւար Զար Թռչունին փետուրը: Հի՛մա դուր նայիմ ոսկի մատնիս սա եռացող կաթի տաշտին մէջ:

Տղան պատասխանեց .

— Լա՛ւ, հոս բերէ՞ք իմ հաւատարիմ ձիս, որպէսդի տեսնէ թէ իր տէրը ինչպէս մտաւ եռացող կաթի տաշտին մէջ եւ մեռաւ :

Գացին բերին ձին, եւ տղան հանելով հագուստները, նետուեցաւ տաշտին մէջ, բայց այդ պահուն ձին այնքան ուժգին վրնջեց որ ամբողջ եռացող կաթը օդին մէջ ցատկեց, տղան ալ մատնին բռնեց եւ ծարին վերադարձուց :

Երբ ծարը տեսաւ որ մարդը տաշտէն դուրս ելաւ աւելի երիտաւարդ եւ աւելի սիրուն, ըսաւ .

— Ես ալ պիտի վորձեմ եւ պիտի դոնեմ ոսկի մատնին :

Այս ըսելով իր մատնին նետեց եռացող կաթի տաշտին մէջ եւ ինքն ալ հտեւէն նետուեցաւ, զայն դոնելու համար : Ժողովուրդը սպասեց ու սպասեց, ամի ի բերան մնաց որ այնքան երկար տեսեց . վերջապէս կաթը պարպեցին եւ տաշտին խորը դոնան ծարը խաշած, կասկարմիր : Այն ատեն մարդը ըսաւ .

— Այժմ, ծարուհի, դուն իմս ես, ես ալ քուկդ եմ :

Եւ այնուհետեւ միասին՝ ապրեցան երջանիկ :

Ն Շ Խ Ա Ր Ն Ե Ր

×

Աշխարհումս ամենայն բան մի դատարկ ձայն է, իմացէ՛ք :

... Շատ մարդ կայ որ յիսուն տարի՝ չարչարվելով փող է կուտել, Յայտնի գիտնիմ, որ կու մեռնի՝ չի կարիլ այն փողը ուտել .

Այնպէս մարդոց սրտի մէջը սառտանայն սեմեակ է գտել, Էն փողն դիպի, յետ ու առաջ, դժոխքի փայն է, իմացէ՛ք :

Աշուղ Սէյիադ (Քնար Հայկական, 1868)

×

— «Երբ կը խորհիմ թէ քառասուն տարուան տառապանքներով աստուածացեալ այս ազգին կեանքն այլեւս անհատական կեանքի մը պիտի վերածուի տակաւ, կամ քանի մը հարիւր հազար անհատներու կեանքին, հոգիս՝ հսկայի համեմատութիւն մ'առած, կ'ապրատամբի» :

Յդիա Տէմիրճիպաշեան, (Օրագիր, 30 Սեպտ. 1905)